

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Andra kammaren.

Nr 6.

Lördagen den 1 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna januari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 9, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Härefter föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 30, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. *Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.*

Därvid anförde:

Herr **Karlsson** i Munkedal: Herr talman! När Kungl. Maj:ts proposition, nr 30, skall remitteras till vederbörande utskott, tillåter jag mig att med hänsyn kanske främst till det allvarliga arbetslöshetsläge, som råder hemma i Bohuslän, framföra några synpunkter på de spörsmål, som beröras i denna proposition. Det gäller, såsom kammarens ärade ledamöter funnit, nya grunder för arbetslöshetens bekämpande enligt det förslag, som statens arbetsmarknads-kommission framlagt, och som nu Kungl. Maj:t presenterar riksdagen kanske mera — skulle jag vilja säga — för påseende och kännedom än för yttrande. Dessa grunder praktiseras redan från den 1 januari i år i de kommuner, där arbetslösa finnas. Redan nu ha vissa svårigheter börjat yppa sig, då dessa nya grunder skola genomföras i praktiken. Först vill jag emellertid säga, att när det gäller statens ekonomiska stöd till de kommuner, som måste vidtaga åtgärder för arbetslöshetens bekämpande, har jag i stort sett ingen invändning att göra. Grunderna synas innebära, så långt jag kan bedöma, en förbättring för kommunerna — detta dock under den uttryckliga förutsättningen att kommunerna få inräkna alla sina kostnader för sitt arbete, såsom ränta och amortering å för ändamålet upplånade medel. Något som är av synnerligen stor vikt för de kommuner, som ha elever vid en verkstadsskola för arbetslös ungdom, är, att de understöd, som dessa kommuner måste lämna eleverna såsom tillskott till de stipendier, som ju icke räcka för elevernas uppehälle vid skolan, få inräknas. Om detta finns tyvärr ingenting antytt i propositionen. Jag har velat säga detta, på det att utskottet må söka vinna klarhet i detta avseende och helst också klarhet i den riktningen, att kommunerna få inräkna de angivna understöden.

En annan svaghet hos de nya grunderna är självfallet, att kommunerna icke vid ett arbetes igångsättande kunna exakt få klart för sig storleken av det bidrag, som de komma att erhålla. Det skall ju fixeras först vid årets slut, då

Andra kammarens protokoll 1941. Nr 6.

Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

man fastslår kommunens sammanlagda kostnader för arbetslöshetens bekämpande; men det går väl icke i dessa tider att få endast fördelar, utan man får också taga en eller annan nackdel.

Om jag sedan går att säga ett par ord om dagunderstöden, sådana som dessa bestämts enligt de nya grunderna, vill jag blott understryka, att de däri föreslagna förbättringarna — det har nämligen genomgående gjorts en mindre höjning av dessa understöd — emellertid knappast komma att motsvara de ökade kostnaderna för livsmedel och sådant, och jag måste därför konstatera, att den låga standarden alltså är kvar på detta område.

Så vill jag övergå och tala om en annan allvarlig olägenhet, som vidlåder de av arbetsmarknadskommisionen föreslagna åtgärderna, nämligen den nu ifrågasatta skiftningen i arbete. I fråga om arbetarna vid beredskapsarbetena — såvitt jag kan finna alla slag av beredskapsarbeten — skola dessa efter två månaders tid avlösas för att återgå till arbetslöshet — visserligen under den förutsättningen, teoretiskt angiven, att de erhålla kontantunderstöd omedelbart efter det att de slutat. Denna skiftning, som måhända kan se bra ut vid skrivbordet, har emellertid mycket stora nackdelar, när det gäller dess genomförande i det verkliga livet. Här möta oerhörda svårigheter. Jag skall blott taga ett par exempel. Jag skall, ärade ledamöter, söka fatta mig kort. Nere i Hunnebostrands municipalsamhälle i Tossene socken i Bohuslän, där arbetslösheten för närvarande är skrämmande, pågår ett vattenledningsarbete. Arbetarna ha här varit sysselsatta ett par månader, skulle jag tro. Nu har man vid månads-skiftet ordnat med ett sådant utbyte, och då skola enligt arbetsmarknadskommisionens mening dessa människor, som nu måste sluta detta arbete, få kontantunderstöd, men hur ter det sig i verkligheten för dessa arbetslösa? Jo, när de lämnat arbetsplatsen och ställt sig i kön av sökande för att få kontantunderstöd, så stå framför dem i kön många människor, vilka haft varken understöd eller arbete. Då får den kommun, som har ansvaret, säga: Ni få vänta en tid, ty ni ha ändå haft arbete ett par månader; ni måste därför dröja, så att vi kunna få ge understöd åt dem, som varken haft arbete eller understöd. — Kommunens finanser äro ytterligt ansträngda. Ännu värre ter sig denna skiftning i arbetet på de områden, där arbetare hänvisas till en arbetsplats utanför hemortskommunen. Vi ha ett exempel därpå vid Malö strömmar. Där ha arbetare, gifta sådana, för att kunna reda sig något så när måst taga familjen med sig till arbetsplatsen, och så få de höra: Nu få ni sluta, nu skall ett nytt lag komma och arbeta här en tid. — Detta förhållande skapar naturligtvis oerhörda svårigheter för de arbetslösa men också, ärade kammarledamöter, mycket stora svårigheter för kommunerna att få någon som helst skatt från dessa människor. Hade man åtminstone nu haft en grupp som haft någon inkomst, hade man kanske kunnat få någon skatt, men nu får kommunen ingen skatt från dessa arbetargrupper, och detta bekymrar kommunen oerhört. Jag vill ha detta framfört redan vid remissen, för att också på denna punkt rättelse måtte kunna vinnas. Detta är i varje fall — det vill jag försäkra — absolut nödvändigt, såsom det nu ter sig.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan omständighet och vill göra några reflexioner i anledning av vad departementschefen säger på ett ställe i propositionen, nämligen: »Principen att endast nyttiga eller helst nödvändiga arbeten nu skola komma i fråga bör även prägla kommunernas sysselsättningspolitik. Det är min förhoppning, att de från och med den 1 januari 1941 tillämpade nya grunderna för statsbidrag till kommunernas arbetslöshetskostnader skola stimulera kommunerna till att i arbetslöshetspolitiken undvika kontantunderstödsverksamhet och i stället igångsätta sådana kommunala ar-

*Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens
reglering m. m. (Forts.)*

betsföretag, vilka kunna betecknas såsom särskilt önskvärda ur samhällets synpunkt.» Vad departementschefen här sagt kan naturligtvis helt och fullt godkännas av var och en. Varken kommunerna eller de arbetslösa vilja ha understöd utan de vilja ha arbete. Enligt uppgifter, som lämnats från arbetsmarknadskommissionen även till kammarens ledamöter, funnos vid årsskiftet 2,524 hjälpsökande anmälda arbetslösa i Göteborgs och Bohus län utom Göteborg. Hjälptra voro vid den tidpunkten 1,501. 772 voro hjälpta genom arbete och 668 genom understöd. Jag skall icke trötta med några ytterligare siffror. Jag har emellertid fått färskare siffror för detta månadsskifte, varav framgår att antalet hjälpta genom kontantunderstöd ökat i förhållande till antalet hjälpta genom arbete. Det måste enligt min mening vara något fel här, när, såsom i Tossene, antalet hjälpta genom kontantunderstöd är högre än antalet hjälpta efter arbetslinjen. Jag vill hoppas, att riksdagen är med om att rätta till detta, då det ligger en allvarlig fara i ett dröjsmål på denna punkt. Det är av denna anledning, herr talman, som jag på detta tidiga stadium av propositionens behandling begärt ordet. Det är också ett anmärkningsvärt förhållande, att i Bohuslän — jag återgår till de siffror, som arbetsmarknadskommissionen lämnat vid årsskiftet — äro 59 procent hjälpta, medan enligt samma siffror i Stockholm äro hjälpta 85 procent, i Göteborg 89 procent, i Malmö 81 procent o. s. v. Det är således en anmärkningsvärt låg siffra beträffande bohuslänska landsbygden. Det måste bero på någonting särskilt. Jag har då icke kunnat finna annat än att det beror på de stora svårigheter, som kommunerna befinna sig i. Dessa kommuner få nämligen utställa vad de kalla matlappar, d. v. s. anvisningar till de arbetslösa att för en viss summa hos affärerna i kommunen få handla vissa kvantiteter av de för deras uppehälle allra nödvändigaste varorna. Denna metod har praktiserats länge och är sålunda ingen nyhet. Den har använts i mycket stor utsträckning under lågkonjunkturkrisen, men den är icke så lätt att använda nu, dels därför att kommunernas ekonomi i regel är sämre, och dels därför att en del handlande vägra att taga emot dessa anvisningar, då vederbörande i kommunen säga: Vi kunna icke betala detta, förrän vi få nästa skatteuppbörd. — Den kommer kanske icke förrän i mitten på februari månad. Då säger affärsmannen: Då kan jag icke klara mig, därför att jag måste betala mina varor kontant. — Då uppstå olidliga förhållanden, beroende på, som sagt, kommunernas dåliga ekonomi.

En annan omständighet, som bidrager till antydde missförhållande, är att, såvitt jag vet, det ligger inne arbeten på arbetsmarknadskommissionens bord, berörande vissa trakter i Bohuslän, som jag här icke omnämnt, men att ingenting kommer i gång. Man har vägarbeten, som ligga färdiga, och som arbetsmarknadskommissionen i princip lär beslutat utföra, men dessa beslut i princip kunna icke människorna leva på. De vilja ha arbete, och det vill till att kommissionen sätter i gång arbeten och det utan ytterligare dröjsmål. Det är framför allt, herr talman, för att framhålla detta som jag dristat mig begära ordet. Det är ett nödrop som jag hoppas skall höras upp till arbetsmarknadskommissionens lokaler, och jag har velat säga, att det är nödvändigt att utan tidsutdräkt sätta i gång planerade arbeten. Detta är nödvändigt icke blott därför att det ur samhällets synpunkt är en social rättfärdighetsåtgärd, utan också därför att det i detta tidsläge är en försvarsberedskapsåtgärd.

När man fått se, hur detta system verkar, och hur arbetsmarknadskommissionen synes taga på dessa problem, blir man en liten smula tveksam inför de fullmakter, som givits arbetsmarknadskommissionen och som nu skola konfirmeras. Man blir tveksam, om man utan vidare skall lämna dessa fullmakter. Jag vill i varje fall begagna tillfället att säga, att det torde vara nödvändigt

Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

för såväl riksdagen som Kungl. Maj:t — jag vet, att jag kan med förtroende tala till socialministern, som åtminstone vad Bohuslän beträffar har anseende mer än någon annan, på grund av sin tidigare visade förmåga att hjälpa i svårigheter och nöd, att kunna ställa till rätta — att se till, att dessa fullmakter handhas på ett sådant sätt, att det gagnar de arbetslösa, gagnar kommunerna och därmed också enligt min mening hela landet. Det är icke fråga om att skapa ett perfekt ämbetsverk i den meningen, att allt teoretiskt skall gå fint och smort, utan det är nödvändigare, att vi få den samklang mellan kommissionen och kommunerna, som är nödvändig för att någonting skall kunna uträttas. Jag vet fuller väl, att i en del kommuner råder en viss tafatt-het, och att man kanske icke med tillräcklig kraft kunnat gripa in och taga initiativ alldeles omedelbart. Jag har emellertid den erfarenheten, att det skulle kunna göras även en del från kommissionens sida för att lägga till rätta. Jag skall här taga blott ett exempel från Tossene kommun. För en vecka sedan blev jag kallad ned till ett möte med representanter för kommunen och för de arbetslösa. Där diskuterades i närvaro av arbetslöshetsförmedlingens i Uddevalla föreståndare de åtgärder, som ovillkorligen måste vidtagas. Man meddelade där ifrån kommunalfullmäktiges presidium, att man hade skrivit till arbetsmarknadskommissionen i november månad och anhållit om vissa upplysningar rörande arbeten m. m., som rörde denna kommun och vilka det var angeläget att sätta i gång. Den dagen, den 25 januari, hade man i varje fall ännu icke fått något besked från kommissionen. Det finns således åtskilligt, som utskottet bör titta litet närmare på.

Jag beklagar uppriktigt, att icke departementschefen, när dessa nya grunder nu meddelats riksdagen, också kunnat taga upp till behandling ett annat avsnitt av detta stora och svåra problem, som vi kalla för arbetslösheten, nämligen frågan om korttidsarbetet. Detta är icke alls någon nyhet. Under lågkonjunkturkrisen var detta en mycket allvarlig sak och innebär nu på vissa håll och inom vissa industrier större svårigheter, därför att människor ha svårare att klara sig. Allting är ju nu mycket dyrare än t. ex. under 1933. När man t. ex. vid pappersbruket i den ort, där jag hör hemma, får arbeta endast halva tiden och vissa grupper endast en tredjedel av arbetstiden, uppstå mycket stora svårigheter både för människorna själva och för kommunen. Ingen kan begära att dessa människor inför en oviss framtid, även om de nu leva under förhållandevis gynnsamma förhållanden och kunna ha en liten slant i byråladan, skola taga fram denna slant nästa lördag, när det är kommunal-skatteuppbörd. Det är en orimlig begäran. Kommunen blir således i detta avseende fullkomligt blottställd, så mycket mera som detta pappersbruk intar en dominerande ställning i kommunen. Vi ha runt om i landet många sådana fall. Det skulle därför vara önskvärt, att man kunde få fram någon linje, på vilken man kunde angripa detta problem för att åstadkomma någon lösning. Ty att det eljest icke går i längden är alldeles uppenbart.

Ja, herr talman, jag har nu sagt vad jag önskade säga, och jag hoppas, att det sagda i någon mån kommer att begrundas av det utskott, som skall behandla propositionen. Det är emellertid ännu en liten detalj, som jag skulle vilja beröra, och jag gör det så mycket hellre, som jag kan säga, att vi — som äro aktiva i Folkets Husrörelsen — äro glada och belättna över vad departementschefen på den punkten har givit tillkänna. Jag syftar på möjligheten att erhålla bidrag av anslaget till uppförande av samlingslokaler. Jag hoppas, att vi skola kunna beträda den vägen för att åtminstone i någon liten mån fylla den stora brist på goda samlingslokaler, vilken är konstaterad. Jag vill uttala den förhoppningen, att man icke, när man inom kommissionen skall be-

*Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens
reglering m. m. (Forts.)*

döma angelägenhetsgraden av sådana arbeten, skall komma att lägga alltför snäva och trånga synpunkter på detta problem, som är av så oerhört stor betydelse.

Jag vill, herr talman, sluta med att uttala den förhoppningen, att rättelse i de punkter, som jag här har berört, skall kunna erhållas. Det är enligt min mening alldeles ofrånkomligt.

Herr **Erlander**: Herr talman! Jag vill icke på något sätt förminska effekten av den vädjan till utskottet och till arbetsmarknadskommissionen, som herr Karlsson i Munkedal nu har gjort. Jag vill emellertid begagna detta tillfälle för att påpeka en brist, som jag erkänner faktiskt har vidlått den nuvarande arbetslöshetspolitiken och som har kommit till uttryck på åtskilliga håll i landet, kanske framför allt i vissa tidningars uttalanden i samband med svårigheterna i Bohuslän. Det är, att upplysningen om de nya grunderna för arbetslöshetspolitiken från statsmakternas sida kanske icke har skötts med den effektivitet, att kommunalmännen blivit fullt underrättade om vad som är avsikten.

Jag kan såsom exempel på hur pass litet man är underrättad om det nya systemet taga de stora rubrikerna i en bohuslänsk tidning för ett par dagar sedan, då det talades om att en kommun icke lyckats finansiera sina arbetslöshetskostnader, utan att kommunalmännen hade tvingats att taga växlar på mycket betydande belopp. Flera kommunalmän hade uttalat, att ett så svårt läge för kommunen hade de aldrig varit med om, fastän de under åtskilliga år stått i ledningen för kommunens arbetslöshetspolitik.

Vad var det nu, som vållade dessa svårigheter? Jo, det var, att arbetsmarknadskommissionen preliminärt hade fastställt ett bidrag till kommunens arbetslöshetskostnader av 20 procent, vilka 20 procent alltså utbetalades, men eftersom kommunens arbetslöshetskostnader voro högst betydande, kunde man utan vidare se, att när en gång i tiden den definitiva procentsatsen skulle fastställas, måste det bli fråga om helt andra tal än 20 procent. En enkel telefonpåringning till arbetsmarknadskommissionen skulle då ha lämnat kommunalmännen den upplysningen, att arbetsmarknadskommissionen i ett sådant fall självfallet skulle betala ut förskott och att man alltså överhuvud taget icke behövde laborera med något växelsystem, utan att man av statsmedel kunde erhålla pengar till de nödvändiga arbetslöshetskostnaderna. Jag tycker, att det varit enklare att göra den telefonpåringningen än att taga en växel i en bank.

Det sägs, att det nya system, som har inletts, är riskabelt för kommunerna, därför att kommunerna icke äga kännedom om hur pass stort bidrag de en gång i tiden komma att få till sina arbetslöshetskostnader. Ja, ärade kammarmedlemmar, det är alltid besvärligt med arbetslöshetskostnaderna. När krisen bröt ut åren 1932—1933, fanns det väl ingen kommun, som kunde veta, om dess arbetslöshetskostnader skulle bli 100,000 eller 400,000 eller 2,000,000 kronor. Arbetslösheten är alltid en högst svårberäknelig sak. Regeringens avsikt med det nya systemet har emellertid just varit att minska svårigheterna för kommunerna att beräkna kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande. Kommunerna skola nämligen åtminstone veta så mycket, som att mer än kronor 1:50 per skattekrona för sådana arbetslöshetskostnader, som man anser sig kunna godtaga såsom arbetslöshetskostnader, skall kommunen icke betala. En sådan garanti måste enligt min mening skänka en helt annan stabilitet åt kommunerna, när de göra upp sina statförslag, och kan dessutom icke på något sätt verka förlamande på kommunerna, när det gäller att besluta om arbetslöshets-

Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

åtgärder, eftersom man ju vet hur pass högt kommunerna själva komma att bli tvungna att bestrida arbetslöshetskostnaderna. Detta visste man icke före det nya systemets införande. Jag kan av egen erfarenhet från den tid, då jag själv tillhörde en kommunal beslutande församling, vittna om hur pass svårberäkneliga arbetslöshetskostnaderna voro. Man hade icke en aning om hur pass mycket pengar som skulle gå åt, och jag medger, att det mycket väl då kunde tänkas, att man hesiterade och kände sig mera tveksam i fråga om igångsättandet av arbeten än vad arbetslöshetsläget egentligen skulle motivera.

Jag tror det är viktigt, att vi göra klart för oss vad avsikten är med det nya system, som skall provas och som naturligtvis en gång i tiden, när man har fått se systemets verkningar, kommer att underställas riksdagen i sådan form, att man får taga upp det till diskussion. Herr Karlsson i Munkedal inledde sitt anförande med att säga, att dessa nya principer ha meddelats riksdagen icke för godkännande utan mera för kännedom. Det är så till vida riktigt, att Kungl. Maj:t sedan lång tid tillbaka har ansett sig ha fria händer att bestämma vilka statsbidrag som skola utgå. Exempelvis har den formel, enligt vilken statsbidrag till arbetslöshetskostnaderna förut har utgått, aldrig tidigare varit underställd riksdagen, och jag föreställer mig, att det vore ganska olämpligt, om man skulle ändra på denna praxis. Vad däremot angår den andra nya punkten, nämligen principerna för kontantunderstödsverksamheten, vill jag erinra herr Karlsson i Munkedal om att den frågan underställdes 1940 års lagtima riksdag, då Kungl. Maj:t begärde en fullmakt att försöksvis få tillämpa ett nytt system, vars huvudprinciper antyddes. Man ville beträffande understödssatserna närma sig familjebidragsförordningen. Denna fullmakt godkändes också av riksdagen. Jag vill alltså framhålla, att på den punkt, där riksdagen brukar bli hörd, har riksdagen blivit hörd också i detta fall, nämligen beträffande kontantunderstödsverksamheten.

Herr Karlsson i Munkedal framhöll, att de hjälptas antal i Bohuslän var väsentligt mycket mindre än i Stockholms stad, och det är också riktigt. Jag har icke några siffror här och antecknade icke de siffror, som herr Karlsson i Munkedal nämnde, men jag skulle tro, att antalet hjälpta i Bohuslän håller sig mellan 55 och 60 procent, under det att motsvarande siffra för Stockholm är omkring 85 procent. Förhållandena äro emellertid icke så fördelaktiga för Stockholm, som det kan se ut, ty i fråga om arbetslinjen, där huvudparten av statsbidraget utgår, blir förhållandet helt annorlunda. Stockholm hade vid den tidpunkt, som här omnämndes, 211 man i arbete, medan Göteborgs och Bohus län utom Göteborgs stad vid samma tidpunkt hade 708 man, för vilkas sysselsättande i allt väsentligt statsbidrag erhöles. Det är alltså icke riktigt, om man säger, att den väsentliga hjälpen från statsmakternas sida har dirigerats i mindre utsträckning till Göteborgs och Bohus län än till Stockholms stad. Anledningen till att Stockholms stad kommer upp till en så hög procent för antalet hjälpta är, att kontantunderstödsverksamheten omfattar över 2,400 understöd, i allt väsentligt finansierade av staden själv. Vad däremot gäller den statsunderstödda arbetslinjen kan det överhuvud taget icke bli tal om annat än att den i första hand har dirigerats till de av arbetslöshet mest tyngda kommunerna.

Herr Karlsson i Munkedal framhöll, att om man vill uppmuntra beredskapsarbeten och igångsättandet av nya arbeten bör man också ge kommunerna rätt att räkna in ränta och amortering på de för ändamålet upptagna lånen i arbetslöshetskostnaderna. Det får man också göra under förutsättning att arbetena godkännts såsom arbetslöshetsarbeten av arbetsmarknadskommissionen. I propositionen redogöres på sid. 35—36 för två olika exempel, där ränta och amor-

*Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens
reglering m. m. (Forts.)*

teringskostnad också blivit medtagna. Förutsättningen är emellertid, som sagt, att arbetet blivit godkänt såsom arbetslöshetsarbete.

Vad gäller skiftningen kan jag säga, att jag delar herr Karlssons i Munkedal tveksamhet om lämpligheten av ett sådant tillvägagångssätt, som han skildrade. Jag kan emellertid förstå, att det kan bli nödvändigt tillgripa skiftning i en situation, då man icke har tillräcklig tillgång till arbeten utan strängt måste ransonera arbetstillfällena efter behovsprincipen. Det är emellertid min förhoppning, att det skall lyckas arbetsmarknadskommisionen att bemästra detta problem så, att vi få i gång så mycket arbeten, att vi slipa skiftning i de former, som herr Karlsson i Munkedal här skildrade, med skiftning av familjeförsörjare, som ligga långt borta från sina hemkommuner o. s. v. Däremot kan jag, som sagt, mycket väl förstå, att man under övergångstiden kan tvingas tillgripa skiftning exempelvis i fråga om byggnadsarbeten, vid vilka man endast kan sysselsätta ett begränsat antal av våra byggnadsarbetare.

Den huvudanmärkning, som herr Karlsson i Munkedal kom med, var att det gjordes för litet och att man icke drev arbetslöshetspolitiken med den kraft, som läget på arbetsmarknaden påkallar. Det kan kanske ligga något i anmärkningen, och jag skall icke heller här försöka uppträda såsom försvarsadvokat för arbetsmarknadskommisionen i annan mån än att jag vill framhålla vissa synpunkter, som man i detta sammanhang bör tänka på. Det är otvivelaktigt på det sättet, att läget på arbetsmarknaden har varit ganska oklart under hela den förlidna hösten. Det är först på sistone, som man har fått så mycket fast mark under fötterna, att man har ansett sig kunna bedöma i vilken utsträckning man skall tillgripa sysselsättningslinjen! Jag vill härvidlag endast erinra därom, att vi ha stora livsviktiga områden av svensk näringsliv, inom vilka man icke kan eftersätta kravet på att tillräckligt med arbetskraft skall kunna disponeras. Jag tänker på skogarna och på betfälten och mycket annat. Det är väl under sådana förhållanden icke så märkvärdigt, om både stat och kommun ha varit en smula ovissa om i vilken grad man borde sätta i gång stora arbeten, som kanske skulle komma att binda arbetskraft för lång tid framåt. Man har hyst viss oro för att man härigenom skulle komma att försvåra försörjningen med arbetskraft på dessa andra områden. Sedan jag har sagt detta, vill jag emellertid också framhålla, att jag icke tror, att det vore klokt, om man för närvarande läte dessa synpunkter förlama kommunernas arbete på att få i gång arbeten. Jag vill ha sagt detta, därför att denna naturliga tveksamhet får icke drivas så långt, att det uppstår sociala oroscentra på det sätt, som herr Karlsson i Munkedal antydde. Jag tror, att vi ha rikt utrymme för offentliga arbeten, speciellt för den arbetskraft, som överhuvud taget icke lämpar sig att flyttas över till skogarna och jordbruket. Det vore säkerligen ytterligt riskabelt och farligt, om man läte dessa förut omnämnda arbetsmarknadssynpunkter förlama handlingskraften. Jag vill också tillägga, att arbetsmarknadskommisionen också fattat situationen precis på det sätt, som jag här har angivit. Kommisionen har beslutat om ett icke ringa antal arbeten. Sedan den 1 juli i fjol och till dags dato har kommisionen beslutat offentliga arbeten på sammanlagt 15.5 miljoner kronor. Dessa arbeten ha av olika anledningar ännu icke kommit i gång i tillräcklig utsträckning. I dag, alltså den 1 februari, äro 964 personer sysselsatta vid dessa nybeviljade arbeten. Det är emellertid uppenbart, att en summa av 15.5 miljoner kronor kommer att ge betydligt mer arbete än åt endast 964 personer. Arbetsmarknadskommisionen har i dag meddelat mig, att antalet sysselsatta vid dessa nya arbeten den 1 mars skall vara uppe i

Vid remiss av proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

2,300, alltså en stegring med i runt tal 1,400 personer. Jag tror därför, att läget kommer att ljusna på åtskilliga punkter och icke minst i Bohuslän.

Jag skall slutligen taga endast ett exempel, herr talman, för att visa vilka svårigheter som möta, när det gäller att sätta i gång dessa offentliga arbeten. Det anmärktes till socialdepartementet, att ett visst vägarbete icke hade kommit i gång, fastän man fått principbeslut på det. Jag skall tillåta mig, herr talman, att relatera detta vägarbetes bekymmersamma historia, för att kammarrens ledamöter, skola få klart för sig, att det icke alltid är arbetsmarknads-kommissionens fel, om det drar ut på tiden med ett arbetes igångsättande. Beslut i ärendet fattades av arbetsmarknads-kommissionen den 21 november. Beslutet expedierades samma dag till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilken styrelse överlämnade ärendet till vägingenjören, som expedierade arbetsplanen den 3 december. Man måste ju säga, att det innebar en relativt snabb handläggning, men först den 17 januari inkom ärendet till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från vederbörande vägdistrikt, som skulle avge förbindelse beträffande kostnaderna för den del därav, som vägdistriktet skulle betala. Det kan ju hända, att ärendets expedition till vägdistriktet blivit fördröjt. Även om det är riktigt, måste man dock säga, att eftersom det gällde deras egen hemtrakt och deras egna arbetslösa, borde man icke, som nu skedde, ha legat på frågan så länge. Ärendet kom icke tillbaka till arbetsmarknads-kommissionen förrän den 27 januari. Redan detta exempel kan ju utgöra en förklaring till det förhållande, som jag nyss nämnde, nämligen att arbetsmarknads-kommissionen har beslutat arbeten för en summa av 15.5 miljoner kronor, men att antalet sysselsatta vid dessa arbeten för dagen icke är mer än 964 personer. Dessa arbeten komma emellertid nu i gång i större omfattning.

Jag har velat anföra detta exempel för att visa vad det är, som gör, att det hakar sig med det ena arbetet där och det andra arbetet där. Vi få därför kanske icke säga, att skulden till förseningen odelad ligger på de statliga myndigheternas sida.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga, att ingen skulle vara mera belåten än de, som svara för den del av sysselsättningspolitiken, som faller inom arbetsmarknads-kommissionens ram, om man kunde få till stånd det förtroende-fulla samarbete, om vilket herr Karlsson i Munkedal nyss talade, mellan staten och kommunerna för att bemästra de svårigheter, som otvivelaktigt för närvarande råda.

Vidare anfördes ej. Ifrågavarande proposition hänvisades till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandena.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 18, angående överlåtelse på Växjö stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till läroverksbyggnaden i Växjö;

nr 31, angående översten i Hallands regemente, överstelöjtnanten vid regementet N. G. K. Bildts tjänstepensionsförmåner;

nr 32, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för föreståndarinna och lärarinna vid godkänd sjuksköterskeskola;

nr 34, med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement;

nr 35, angående anslag till Avlöningar till statsråden utan departement m. m.;
och

nr 37, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Hansson** i Skediga, som *Interpellation*.
anförde: Herr talman! Då jordbruket numera vid såväl större som mindre egendomar gått in för drift med traktorer, har rådande brist på drivmedel för dessa blivit mycket besvärande, i synnerhet som traktorerna ofta varit av mindre och klenare typer. Att så är fallet beror givetvis på dels att sådana typer ställt sig billigare i inköp och dels att de förhållit sig lätthanterligare för mindre gårdar.

Som nu läget utvecklats, stå jordbrukarna inför den brydsamma situationen att antingen ej kunna utnyttja de hjälpmedel, som finnas, eller också tvingas åsamka sig ytterligare och dryga utgifter för nyinköp.

Eftersom jordbrukets skötsel och produktionsmöjligheter äro starkt beroende av ett fullt utnyttjande av de maskinella hjälpmedlen, uppstå stora besvärligheter, då man söker inmontera aggregat på de mindre typerna av traktorer. Man utvinner därvid ett otillräckligt kraftresultat, och eftersom hela den effekt, som tidigare ernåtts vid fotogendrift, varit nödvändig, får man med den kraftförlust, som alltid medföljer en omändring till gengasdrift, ej tillräcklig dragkraft. Att i stället inköpa större traktorer direkt för gengasdrift blir säkerligen för den enskilde alltför betungande och tämligen omöjligt att realisera, varför ett gemensamhetsinköp skulle vara den bästa lösningen.

Medelst sådana gemensamhetsinköp skulle man kunna lätta de stora kostnader, som följa med en nyanskaffning.

Då Kungl. Maj:t år 1938 utfärdade bestämmelser om lån för gemensamhetsinköp av jordbruksmaskiner (Sv. F. 1938: 401), stadgades såsom villkor för dylikt lån, att av den åkerareal, som innehaves av de jordbrukare, som äro medlemmar i den lånesökande sammanslutningen eller som eljest avses skola delta i maskinanvändningen, minst sextiofem hundradelar tillhöra brukningsdelar med högst femton hektar åker.

Med anledning av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet i anledning av den inträffade situationen på detta område för avsikt att vidtaga ytterligare åtgärder för beredande av möjligheter för jordbrukarna att vid instundande vårbruk kunna använda sig av traktordrift?

2) Om så är fallet, har herr statsrådet för avsikt att genom borttagande av arealbestämmelserna i ovannämnda kungörelse bereda större möjligheter för inköp av för flera jordbruk gemensamma traktorer?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatsens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till ändringsarbeten i fastigheten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården i Stockholm;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till vattenkraftslånefonden; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten. För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

sammansatt stats- och andra lagutskotts utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 (nr 245) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackordsuppgörelser i fråga om kronans fordringar för försålda kronoegendomar.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, nämligen av:

herr förste vice talmannen *Magnusson m. fl.*, nr 233; och

herr *Eriksson* i Frågsta *m. fl.*, nr 234.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

fru <i>Linderoth-Andersson</i>	under 4 dagar fr. o. m. den	1 febr.,
herr <i>Gardell</i>	» 4 » » »	31 jan.,
» <i>Mårtensson</i>	» 2 » » »	3 febr.,
» <i>Hagård</i>	» 2 » » »	2 »
» <i>Eklund</i>	» 3 » » »	1 »
» <i>Larsson</i> i Karlstad	» 6 » » »	3 »
» <i>Olsson</i> i Mellerud	» 4 » » »	1 »
» <i>Gustafsson</i> i Bogla	» 4 » » »	1 »
» <i>Nilsson</i> i Kristinehamn	» 2 » » »	1 »
» <i>Ward</i>	» 2 » » »	1 »
» <i>Lindahl</i>	» 2 » » »	1 »
» <i>Spångberg</i>	» 2 » » »	2 »
» <i>Nilson</i> i Eskilstuna	» 3 » » »	1 »
» <i>Westerdahl</i>	» 4 » » »	1 »
» förste vice talmannen <i>Magnusson</i>	» 2 » » »	2 »

herr <i>Andersson</i> i Surahammar	under	3	dagar	fr. o. m.	den	1	febr.,	
» <i>Åqvist</i>	»	8	»	»	»	1	»	
» <i>Andersson</i> i Löbbo	»	2	»	»	»	2	»	
» <i>Andersson</i> i Ovanmyra	»	3	»	»	»	2	»	
» <i>Sundström</i> i Skövde	»	3	»	»	»	2	»	
» <i>Kyling</i>	»	2	»	»	»	1	»	
» <i>Nordström</i>	»	5	»	»	»	2	»	
» <i>Skoglund</i>	»	2	»	»	»	1	»	
» <i>Staxäng</i>	»	3	»	»	»	2	»	och
» <i>Åkerström</i>	»	4	»	»	»	5	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.51 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 4 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidna januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Anders Andersson* vårdas sedan den 31 januari 1941 å läns-lasarettet i Falkenberg för influensa med urinblödning.

Falkenberg den 1 februari 1941.

Henrik Holmdahl.

§ 3.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 36, angående vissa ändringar beträffande villkoren för erhållande av egna-hemslån från statens vattenfallsverk;

nr 38, angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; och

nr 39, angående omläggning av systemet för de värnpliktigas rullföring och redovisning m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propo-sitioner: och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 18, angående överlåtelse på Växjö stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till läroverksbyggnaden i Växjö;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 31, angående översten i Hallands regemente, överstelöjtnanten vid rege-mentet N. G. K. Bildts tjänstepensionsförmåner; och

nr 32, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för föreståndarinna och lärarinna vid godkänd sjuksköterskeskola;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 34, med förslag till lag om an-talet statsdepartement och statsråd utan departement;

till statsutskottet propositionen, nr 35, angående anslag till Avlöningar till statsråden utan departement m. m.; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 37, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

§ 5.

Föredrogos och remitterades till jordbruksutskottet följande på bordet lig-
gande motioner, nämligen:

nr 233, av herr förste vice talmannen *Magnusson m. fl.*; och

nr 234, av herr *Eriksson* i Frägsta *m. fl.*

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1 och 12—14,
sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskot-
tets betänkande nr 1 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 3—5.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Hansson* i Skediga vid kammarens nästföregående
sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpella-
tion till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, angående vid-
tagande av vissa åtgärder för främjande av maskinell jordbruksdrift.

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 8.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Fru Västberg, som anförde: Herr talman! Ett i dagarna avslöjat upprö-
rande fall av vanvård av spä- och koltbarn på ett privat barnhem har fäst
allmänhetens uppmärksamhet på att allt inte är som det bör vara ifråga om
samhällets barnavård. Barnhemmet ifråga är Solglimt i Roslags-Näsby, Täby
socken, Stockholms län. Enligt de av statens fattig- och barnavårdsinspektör,
byråchefen Ali Berggren, och provinsialläkaren, dr Nils Hafsten, avgivna
rapporterna över verkställda undersökningar ha mycket grava och hälsofar-
liga missförhållanden existerat ifråga om barnhemmets skötsel och barnens
vård. Följande nakna fakta ur rapporterna antecknas:

Solglimt äges och förestås av fröken Linnea Andersson, vilken bedrivit verk-
samheten under en lång följd av år. Vid tiden för undersökningen voro intagna
26 barn i åldern 1—4 år. Barnhemmet skötes av föreståndarinnan med hjälp
av några biträden. Det befanns att den villa, där hemmet var inrymt, var
bristfällig med mycket otäta fönster och dörrar, att i en sal fönstren hade ett
så tjockt islager att man inte kunde se ut, att temperaturen i salarnas mitt var
12—14 grader och att luften var starkt förorenad. Nästan alla barnen hade
vanvårdad hud, några hade eksemartade utslag i huvudet, andra infektiösa
hudsår. Ett stort antal hade köldskador i ansiktet samt på händer och fötter.
Deras fötter voro blåroda, svullna och iskalla. Några barn hade även kylknö-
lar. Flera hade akuta infektioner i övre luftvägarna, enstaka barn voro av-
magrade. Nära tvååriga barn kunde inte stå på benen. Barnen saknade den
naturliga barnlivligheten och gävo ett lidande intryck. Barnens sängutrust-
ningar voro mycket smutsiga, i en del bäddar funnos polar av urin och en del
barn lågo i sina sängar med skor på sig. Vad maten beträffar förvarades den i
två stora hinkar på en bänk i köket, den ena hinken innehållande mjölkbland-
ning av lika delar kokt mjölk och kokt mjölvatten med sockertillsats, den and-
ra innehållande saftoppa.

Någon läkare fanns inte anställd och har inte anlåtats sedan oktober i fjol.
Barnen ha tagits in utan läkarundersökning, och föreskrivna anmälningar ha
icke gjorts. Icke heller ha förts journaler eller anteckningar om barnen. Före-

Interpellation. (Forts.)

ständerinnan kunde icke säkert skilja på ett par barn. Kontrollen över hemmet har åvilat Täby barnavårdsnämnd med kyrkoherde Sam Lindén som ordförande, och intill årsskiftet sköttes denna kontroll av en barnavårdsinspektris, vilken senast den 20 december besökt hemmet utan att finna skäl till anmärkning. Från nyåret skulle en distriktsbarnmorska sköta inspektionen, men vid tiden för undersökningen hade intet besök från hennes sida ägt rum. Enligt i pressen synliga uppgifter har nämndens ordförande icke under de senaste 15 åren besökt hemmet, och då han sist var där stod detta i samband med en anmälan och anmärkning mot samma föreståndarinna för vanvård. Det har icke heller försports om någon annan av barnavårdsnämndens ledamöter under senare år utövat någon kontroll eller tillsyn över hemmet.

När man tar del av de upprörande detaljerna i de båda nämnda rapporterna blir man förtvivlad och beklämd. Även utan den allra ringaste fantasi kan envar förstå de oerhörda lidanden som dessa värnlösa småbarn varit utsatta för. Historien är så oerhörd att man icke finner ord för att uttrycka vad man känner över att något sådant kan vara möjligt i vårt land. Jag skall emellertid inte tala om mina personliga känslor inför det nu skedda utan i stället framföra några synpunkter på frågan, hur ett återupprepande skall kunna hindras. Därvid vill jag blott förutsätta, att vi alla äro överens i själva utgångspunkten: att det här inte blott gäller att i enlighet med hela vår humana livsuppfattning försöka bereda alla samhällets barn en god vård och uppfostran, utan också att det är ett nationellt livsvillkor att de få barn, som nu födas, erhålla sådana existensbetingelser, att de kunna bli goda och dugliga medborgare. Jag tycker det är föga konsekvent och en dålig ekonomi att endast ropa på flera barn men försumma att ta vara på alla friska barn som födas.

Med anledning av det nu avslöjade vanvårdsfallet mitt i centrum i en stor socken nästan in på huvudstadens knutar och med kännedom om kristidens ökade press i olika riktningar torde det icke vara omotiverat att kräva en allmän och snabb undersökning om samhällets barnavårdsverksamhet och i vilken mån åtgärder kunna behöva vidtagas för att göra densamma mera effektiv och betryggande för barnens vidkommande. Därvid torde i allra första rummet böra undersökas, huruvida de privata barnhemmen, som bedrivs som affärsföretag och för enskildas ekonomiska vinning, utgöra en betryggande och tillfredsställande form för samhällelig barnavård. Frågan, huruvida behov av en förstärkning av personalen inom den statliga inspektionen föreligger, är också förtjänt av beaktande. Vidare bör frågan om vissa kompetenskrav rörande lämplighet och insikter i barnavård för personal inom den av samhället kontrollerade barnavårdsverksamheten bli föremål för utredning. Det är också önskvärt att undersöka, på vilket sätt man från statsmyndigheternas sida kan i högre grad än nu stimulera de lokala barnavårdsorganen att åstadkomma ökad information och upplysning om barnavården såväl för det aktiva kommunalfolket som för den stora allmänheten. Även frågan om en betryggande läkar kontroll vid såväl privata som offentliga barnhem torde böra prövas.

Med anledning av vad jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande spörsmål:

Anser inte statsrådet motiverat att åstadkomma en allsidig och snabb utredning rörande samhällets barnavård i syfte att göra densamma mera effektiv och betryggande för barnen?

Därest en sådan allmän undersökning icke anses påkallad av nuvarande läge, kan man i stället påräkna andra initiativ och åtgärder från statsrådets sida i samma syfte?

Denna anhållan bifölls.

§ 9.

Herr Mosesson erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med kam- *Interpellation.*
marens medgivande ber jag få fästa herr statsrådets och chefen för ekklesia-
stikdepartementet uppmärksamhet vid ett par skrivelser i fråga om konfirma-
tionsundervisningen inom kyrkan och denna undervisnings förhållande till
kristendomsundervisningen i folkskolans sjunde klass. Den första skrivelser,
som avläts den 5 aug. förra året av vice ordföranden och av sekreteraren i
Härnösands folkskolestyrelse, var ställd till kungl. skolöverstyrelsen; den se-
nare överlämnades för några dagar sedan av Sveriges allmänna prästförening
till herr statsrådet och har i dessa dagar refererats i pressen. Den förstnämnda
efterhör möjlighet för stadens prästerskap att få handha kristendomsundervis-
ningen i folkskolans sjunde klass på försök läsåret 1940—41, genom vilken
anordning avses slopadet av den särskilda konfirmationsundervisningen. I
den sistnämnda begär prästföreningen att bestämmelser utfärdas, som lämna
folkskolans lärjungar tid och tillfälle att delta i konfirmationsundervis-
ningen samt att folkskolans kursplan för kristendomsämnet får en sådan ut-
formning, att konfirmationsundervisningen på ett naturligare sätt än nu kan
anknytas till skolans undervisning.

Folkskolestyrelsen i Härnösand anförde bl. a., att erfarenheten av det hit-
tills tillämpade systemet med kvällsläsning talat starkt för en omläggning,
»då eleverna i regel äro för trötta att följa med och tillgodogöra sig under-
visningen». I skrivelser framhölls också, att fastän den föreslagna anord-
ningen skulle innebära en minskning av tiden för kristendomsundervisningen
i sin helhet, resultatet enligt skribenternas åsikt komme att bli bättre enligt
det framlagda förslaget.

Jag skulle måhända icke ha besvärat herr statsrådet med förevarande sak,
om icke från så representativt håll som Sveriges allmänna prästförening denna
nya framställning gjorts. Denna lärar visa både att frågan om kristendoms-
undervisningen är aktuell och att behov föreligger att från autoritativt håll
gränsen hålles klar mellan en obligatorisk och en frivillig sak.

Kring förslaget från Härnösand uppstod en livlig debatt i pressen, innan
skolöverstyrelsens svar avläts. I debatten framhölls bl. a., att man från prä-
sterligt håll syntes utgå ifrån, att konfirmationsläsningen bland folkskolebar-
nen inte — såsom väl egentligen åtminstone i teorien borde vara fallet — är
en frivillig sak utan ett led i skolans undervisning. Om man inte så resone-
rade och hävdade en sådan mening, vore det otänkbart att komma till de slut-
satser, som folkskolestyrelsen med instämmande av stiftets biskop gjort. Sam-
ma gäller reflexionerna om tiden för kristendomsundervisningen på skolsche-
mat. Om folkskolestyrelsen i Härnösand skulle vinna gehör för sitt förslag
inom skolöverstyrelsen, framhölls vidare i pressen, skulle det för folkskolans
undervisningsplan betyda en återgång till gammal ordning, då statskyrkan
övade förmynderskap över folkskolan.

I ett uttalande i Dagens Nyheter gjorde biskopen i Härnösand gällande, att
intresset för konfirmationsundervisningen befinner sig i starkt stigande. I detta
uttalande synes en sammanblandning av två skilda ting föreligga. Det kan
ju från kyrklig synpunkt i och för sig vara glädjande, att intresset för kyr-
kans undervisning är i stigande, men därmed är ju inte sagt, att folkskolan
för den skull skall användas för denna kyrkliga undervisning. Den bör som
hittills vara frivillig och inte sammanblandas med skolans undervisning.

Denna angelägenhet är dock inte enbart kyrklig, som lätt skulle kunna
ordnas med hjälp av skolöverstyrelsen. Kyrkan bör inte få använda skolan
såsom ett instrument för propaganda. Om den föreslagna anordningen skulle
finna ansvariga myndigheters godkännande, skulle en frikyrklig församling
med samma rätt kunna begära, att dess föreståndare för bibelskoleundervis-

Interpellation. (Forts.)

ningen inom församlingen, om han annars i övrigt har kompetens för sådan undervisning, finge taga hand om kristendomsundervisningen i folkskolans sjunde klass.

I Svensk Läraretidning, som också tog upp förslaget till omprövning, innan skolöverstyrelsen avgivit sitt svar, skrevs på redaktionell plats bl. a.:

»Det är inte svårt att sätta sig in i, vilka följderna skulle bli i skoldistrikt med t. ex. starkt frikyrkligt inslag. Vi lever i ett land, där religionsfriheten av ålder är en av de grundpelare, som vårt samhälle vilar på. Den nya undervisningsplanens kristendomsundervisning har under årens lopp tillvunnit sig allt större erkännande, och utan tvivel är det den form av religionsundervisning, som passar vårt folk bäst. Vi har tidigare — med anledning av krav på katekesläsningens förnyelse — varnat för stridigheter rörande kristendomsundervisningen i folkskolan, och vi har gjort det därför att vi är övertygade om, att en sådan diskussion inte skulle komma att gälla katekesläsning eller ej — utan kristendomsundervisningens vara eller icke vara.»

Den 9 aug. 1940 avgav skolöverstyrelsen sitt svar på den insända skrivelser. I början av skrivelsern underströk skolöverstyrelsen, att kristendomsundervisningen i folkskolan har till uppgift att på ett sätt, som kan främja lärjungarnas religiösa och sedliga utveckling, ge dem en efter deras mottaglighet och behov avpassad kunskap om kristendomens uppkomst, innehåll och utveckling. Liksom skolan i hela sin verksamhet syftar till ungdomens fostran, gäller detta i särskild grad om skolans undervisning i kristendomskunskap. Skolan arbetar i detta hänseende för ett ändamål, som är på det närmaste besläktat med det som kyrkan vill uppnå genom sin konfirmationsundervisning. Men därmed är icke sagt, hette det vidare, att målet för kristendomsundervisningen i skolan och målet för konfirmationsundervisningen sammanfaller. Den tid som är anslagen för kristendomsundervisningen skall användas för inhämtande av det kunskapsstoff som är angivet i skolans kursplan och anvisningar, varför tiden för kristendomsämnet inte kan användas för vissa av konfirmationsundervisningens speciella uppgifter, som falla utanför skolans studiemål.

Efter detta fullt riktiga resonemang gjorde skolöverstyrelsen följande slututtalande:

»Med ovanstående har överstyrelsen i korthet angivit sin uppfattning i frågan om skolans kristendomsundervisning och konfirmationsundervisningen. Men därutöver vill överstyrelsen beträffande förslaget, att präster finge handhava kristendomsundervisningen i folkskolans sjunde klass, tillägga, att hinder icke synes föreligga för folkskolestyrelse att anställa för uppdraget fullt kvalificerade fack- eller ämneslärare och att ärendet i denna del ankommer på folkskolestyrelsens prövning och avgörande. Detsamma gäller beträffande frågan om utnyttjande av de för klasslärarna genom en sådan anordning uppkomna ledighetstimmarna. De härför behövlige anordningarna skola givetvis stå i överensstämmelse med gällande bestämmelser angående folkskollärares tjänstgöringsskyldighet och böra träffas i samråd med statens folkskoleinspektör.»

Jag beklagar djupt, om jag missuppfattat skolöverstyrelsens svar, i det jag finner slutorden innebära anvisning om att präster må få anmodas att handha en undervisning i folkskolans sjunde klass, som skulle göra den kyrkliga konfirmationsundervisningen överflödig: d. v. s. flytta sagda kyrkliga undervisning in i folkskolan.

Jag har fällt det yttrandet i en tidning: Sveriges skolväsen är icke betjänt av några finurliga råd och anvisningar att på bakvägar föra in vad som ej varit avsett att gå in huvudvägen.

Denna tolkning eller misstolkning har emellertid gjorts även i folkskollä-

Interpellation. (Forts.)

rarnas organ Svensk Läraretidning. Vore uttolkningen riktig, skulle det i fortsättningen bero av skolråden inom församlingarna i landet, om de vilja följa de från Härnösand uppdragna linjerna. Sedan svaret publicerats, togs emellertid frågan upp av Svensk Kyrkotidning, som betecknade förslaget från kyrklig synpunkt som olyckligt. Artikelförfattaren hävdade, att konfirmationen är en kyrklig angelägenhet, som skulle förfuskas, om den bleve en skolans angelägenhet.

Vid Frikyrkliga Pressmannaföreningens höstmöte 1940 redogjordes för Härnösandsförslaget. Mötet antog en resolution, vari betänkligheter uttalades mot de eventuella konsekvenserna av förslaget.

Att den tolkning av skolöverstyrelsens svar, som ovan berörts, även på kyrkligt håll må ha uppfattats såsom ett medgivande för vederbörande folkskolestyrelse att sammankoppla konfirmationsundervisningen med folkskolans kristendomsundervisning, synes mig den skrivelse ge vid handen, som Sveriges allmänna prästförening nyss ingivit till herr statsrådet. Då många med mig anse frågan av synnerligen stor principiell räckvidd och skulle anse det såsom ett betänkligt avsteg från folkskolans undervisningsplan, om initiativet från Härnösand vunne efterföljd i landet, är ett uttalande i ärendet från regeringsbänken önskvärt, och jag ber att till herr statsrådet få framställa följande frågor:

Anser herr statsrådet, att skolöverstyrelsen genom sitt svar visat folkskolestyrelsen i Härnösand en möjlighet att förena folkskolans kristendomsundervisning med den kyrkliga konfirmationsundervisningen, och är i så fall ett sådant medgivande prejudicerande?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial nr 15, i anledning av remiss från första kammaren av en motion.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Herr *Persson* i Stockholm avlämnade en av honom och herr *Hagberg* i Luleå undertecknad motion, nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 9, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Denna motion bordlades.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Molander</i> i Härnösand	under	5 dagar fr. o. m. den	4 febr.,
» <i>Eklund</i>	»	den	5 febr.,
» <i>Isacsson</i>	»	4 dagar fr. o. m. den	5 febr.,
» <i>Forsberg</i>	»	3 » » »	6 »
» <i>Gavelin</i>	»	8 » » »	8 »
» <i>Boman</i>	»	6 » » »	7 »
» <i>Petersson</i> i Gäddvik	»	8 » » »	8 »

herr <i>Hallagård</i>	under 4 dagar	fr. o. m. den	6 febr.,	
» <i>Ericsson</i> i Kinna	» 4 »	» »	6 »	
» <i>Hallberg</i>	» 5 »	» »	6 »	
» <i>Olofsson</i> i Höganäs	» 4 »	» »	7 »	
» <i>Andersson</i> i Falkenberg (sjuk)	tills vidare	» »	4 »	
» <i>Nilsson</i> i Landskrona	under 4 dagar	» »	8 »	
» <i>Lindholm</i>	» 3 »	» »	8 »	och
» <i>Jonsson</i> i Skutskär	» 2 »	» »	9 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.27 e. m.

In fidem
Sune Norrman.